

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale
Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Thema

Duurzaamheid en armoede

Sinds enkele maanden is de klimaatkwes­tie brandend actueel. Grote klimaatbetogingen, spijbelende jongeren, allerlei opiniestukken en discussies over verschillende oplossingspistes maken dat het thema hoog op de publieke en politieke agenda staat. Tegelijk woedt het protest tegen de verhoogde brandstofprijzen en klinkt de roep naar meer koopkracht en minder sociale ongelijkheid. Ondertussen besliste het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (verder het Steunpunt) meer dan een jaar geleden om het volgende tweejaarlijkse Verslag 2018-2019 te wijden aan het thema 'Duurzaamheid en armoede'. In onze vorige nieuwsflitsen berichtten we er al over. Op 4 april zal de achtste overlegbijeenkomst doorgaan.

“Vaak horen we dat mensen in armoede niet om duurzaamheid geven, dat ze elk proberen te overleven en dat het daarbij blijft. Dat klopt hoegenaamd niet! We moeten onze plaats in dit debat opeisen en onze eigen bijdrage leveren. Wij weten immers waartoe het groeimodel leidt, want wij dragen er de gevolgen van en lijden eronder. We moeten dit duidelijk maken, want men beschouwt ons slechts als mensen die niets bijbrengen en die de samenleving veel geld kosten.”

De verenigingen waar armen het woord nemen – vertegenwoordigd in de Begeleidingscommissie van het Steunpunt – waren grote voorstanders om dit thema in het overleg binnen het Steunpunt te behandelen. Ze wezen erop dat mensen in armoede en hun verenigingen nauwelijks betrokken worden in de verschillende gesprekken, platformen en initiatieven rond de toekomst van de planeet en zijn bewoners. Men lijkt er vanzelfsprekend van uit te gaan dat mensen in armoede niet wakker liggen van de ecologische uitdagingen en alleen bezig zijn met overleven. Maar ondanks hun moeilijke situatie zijn mensen in armoede en hun verenigingen vragende partij om mee te kunnen denken en praten over de toekomst. Juist omdat hun toekomst vandaag reeds onder druk staat.

“Mensen in armoede zien zelfs geen toekomst voor hun eigen gezin. Die hangt af van verschillende andere factoren waar ze geen vat op hebben.”

Het Steunpunt heeft het voorbije jaar het kader van de *Sustainable Development Goals* (SDG's) gebruikt om de overlegbijeenkomsten met mensen in armoede, hun verenigingen, en diverse andere actoren (sociale organisaties, milieuorganisaties, instellingen en administraties, wetenschappers...) vorm te geven. De SDG's hebben de verdienste om zowel sociale, economische als ecologische doelstellingen naar voren te brengen, en sterk verbonden te zijn met de diverse mensenrechten. Dit komt tot uiting in het motto 'to leave no one behind', een *leitmotiv* dat de

deelnemers aan het overleg van wezenlijk belang achten. *“We moeten vooruitgaan op het tempo van de zwaksten.”* Vanuit deze invalshoek komen ook de verschillende ongelijkheden in onze samenleving scherp naar boven en tijdens het overleg werden verschillende vormen van ongelijkheid besproken:

- ongelijkheid in blootstelling aan en vatbaarheid voor klimaat- en milieuveranderingen;
- ongelijkheid in ecologische impact;
- ongelijkheden in het beleid dat deze impact wil terugdringen.

Vooreerst zijn mensen in armoede meer onderhevig aan de effecten van evoluties in ons klimaat en het milieu. Ze wonen en werken bijvoorbeeld meer op plekken met hoge vervuiling. Daarbij komt dat – door hun reeds minder goede gezondheidssituatie en een moeilijke toegang tot gezondheidszorg – deze effecten nog sterker ingrijpen op hun gezondheid.

Ten tweede dragen mensen in armoede minder bij aan de klimaatverandering of milieuvervuiling. Hun ecologische voetafdruk is kleiner omdat ze minder consumeren. Met een uiterst klein budget kunnen ze niet anders dan zuinig leven en zo weinig mogelijk verspillen. Tegelijk zet dit beperkt budget een rem op hun mogelijkheden om ervoor te kiezen om duurzaam te leven. Zo leven ze vaak in woningen van slechte kwaliteit die niet goed geïsoleerd zijn en die niet ecologisch verantwoord verwarmd worden. Een medewerkster van een sociale organisatie die werkt rond energie bevestigt dat *“huurwoningen vaak niet onderhouden installaties, lekken... hebben. Hierdoor ligt het verbruik hoger en dus ook de prijs. Je betaalt niet alleen meer omdat je meer verbruikt, maar ook omdat de prijs duurder is naarmate je meer verbruikt. Wanneer je je factuur niet kan betalen en hulp vraagt aan het OCMW, kennen ze die niet steeds toe, of niet structureel. Mensen maken schulden, gaan onbetrouwbare kredieten aan en komen in een vicieuze cirkel terecht”*. Daarnaast bezitten mensen in armoede vaker een oude vervuilende auto (als ze al een wagen hebben), hebben ze niet het geld om biologische producten te kopen... *“Mensen in armoede moeten leven met een contradictie: we kunnen ons alleen Primark kleding veroorloven, ook al weten we dat dat nadelig is voor de arme uitgebuite mensen die ze in andere landen maken.”*

Ten derde worden sociale ongelijkheden gecreëerd en versterkt door maatregelen in het kader van klimaat- en milieubeleid. Zo zetten de overheden – terecht – in op het beter isoleren van woningen, bijvoorbeeld door het voorzien van energiepremies. Maar het ongelijke gebruik van deze premies is bekend. Er zijn meerdere redenen voor deze non-take-up. De meeste mensen met een laag inkomen hebben niet de middelen om hun woning te isoleren, of ze zijn niet op de hoogte van de premies... Maar het sterkst speelt natuurlijk het feit dat de meeste mensen in armoede een woning huren. Het is dus de eigenaar (een private eigenaar of een sociale huisvestingsmaatschappij) die bereid moet zijn en initiatief moet nemen om over te gaan tot het isoleren van zijn woning(en). Dit is vaak niet geval of gaat gepaard met een verhoging van de huurprijs zodat mensen in armoede deze niet meer kunnen betalen.

Actueel is ook de discussie over het verbieden van vervuilende auto's of het invoeren van lage emissiezones. *“Het verbod op sommige wagens betekent dat een deel van de bevolking geen auto meer kan hebben. Het zijn de mensen in armoede die inleveren, terwijl de rijkere zich een minder vervuilende wagen kunnen permitteren en daarvoor zelfs premies opstrijken.”* Bij de uitwerking van maatregelen is het belangrijk om de impact van deze maatregelen op situaties van armoede in te schatten. En hiertoe is het nodig mensen in armoede te betrekken en hun ervaringskennis

samen te leggen met de praktijk-, beroeps- en wetenschappelijke kennis van andere actoren. *“Als mensen in armoede partners zijn, is het gevaar op vergissingen kleiner.”*

Tijdens het overleg binnen het Steunpunt kwamen verschillende aspecten van duurzaamheid in situaties van armoede aan bod. Momenteel worden ontwerp teksten voor het tweejaarlijkse Verslag 2018-2019 opgesteld. Ze worden voorgesteld en besproken tijdens de overlegbijeenkomsten waaraan telkens ongeveer 60 mensen deelnemen, vanuit verenigingen waar armen het woord nemen, maar ook vanuit het middenveld, het bredere praktijkveld, administraties en de wetenschappelijke wereld. Ook praktijken in het teken van duurzaamheid en armoede die in Vlaanderen, Wallonië en Brussel zijn ontstaan, worden verkend en bediscussieerd. Bovendien werken we vanuit dit overleg aan beleidsaanbevelingen die via het Verslag gericht zijn aan de verschillende regeringen, parlementen en adviesorganen. Het Steunpunt zal dit Verslag eind 2019 publiceren, een ideaal moment om te wegen op de ontwikkeling van het beleid op de verschillende beleidsniveaus in hun nieuwe legislatuur. Wordt vervolgd.

Actueel

Praktijken in het teken van « Duurzaamheid en armoede »

Tijdens de overlegvergadering van 28 februari 2019 hebben de deelnemers kennis kunnen nemen van en reageren op praktijken die in het teken staan van duurzaamheid, zowel uit Brussel als uit Vlaanderen en Wallonië:

- Het project “Papillon”, een pilotoproject in kringlooeconomie afkomstig uit een samenwerking tussen BOSCH en de vzw Samenlevingsopbouw, met als doel om milieuvriendelijke huishoudapparatoren te verhuren tegen een lage prijs;
- Het project “Atelier Grooteiland”, dat sociale oogmerken (bijstand door werk, opleiding en ervaring) koppelt aan economische en ecologische doelstellingen;
- Het project “Leentuinen”, waarbij ongebruikte tuinen ter beschikking gesteld worden van geïnteresseerde mensen;
- Het project “Territoires zéro chômeurs de longue durée”, een initiatief van ATD Vierde Wereld Frankrijk dat aan iedere langdurige werkloze die het wenst een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur en met werktijden naar keuze voorstelt, ten gevolge van het ontwikkelen van nuttige activiteiten die een antwoord bieden op de noden van diverse actoren binnen het gebied;

- Het project “De Groene Ridder” van buurthuis ’t Lampeke, wat een verzamelnaam is voor een heleboel projecten (fietstaxi’s, collectieve moestuinen, ...) die bijspringen waar er zaken ontbreken in de Ridderstraat, een arbeidersbuurt in Leuven;
- Warenhuis BEES COOP, een Brussels economische, ecologische en sociale coöperatieve, oorspronkelijk door een burgerinitiatief opgericht om een alternatief te bieden aan de klassieke grootdistributie door het organiseren van een coöperatief warenhuis dat duurzame, bio- en korte-keten-producten tegen toegankelijke prijzen aanbiedt.

Kinderrechtenverdrag

Op 7 februari 2019 publiceerde het VN-Comité voor de rechten van het kind haar [slotbeschouwingen](#) over de situatie van de rechten van het kind in België als sluitstuk van de vijfde en zesde periodieke rapportering zoals voorzien in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind. Het Comité maakt zich onder andere zorgen over het hoge niveau van kinderarmoede in ons land en over de gevolgen van armoede op het vlak van huisvesting en de toegang tot een waardig leven. Heel concreet vraagt het Comité bijvoorbeeld de herziening van de wet van 19 maart 2017 over het statuut van pleegzorgers en dit met het oog op het behoud van de band tussen geplaatste kinderen en hun ouders. Dit was een vraag van het Steunpunt tot bestrijding van armoede in het [parallel rapport](#) dat het vorig jaar, samen met Myria en Unia, indiende. Naar aanleiding van de slotbeschouwingen van het VN-comité stuurde het Steunpunt, samen met andere onafhankelijke instellingen en met kinderrechtenorganisaties uit het middenveld, een [persbericht](#) uit. Ondertussen werd door het Grondwettelijk Hof in een arrest van 28 februari 2019 de vernietiging van art. 387 octies van het Burgerlijk Wetboek (ingevoerd door de wet van 19 maart 2017) uitgesproken en werd het belang van het behoud van de band tussen kind en ouders tijdens een pleegplaatsing onderstreept.

Recente publicaties van het Steunpunt

- [Aanbevelingen](#) voor de lokale strijd tegen armoede, in functie van het gemeentelijk beleid 2019-2024
- [Persbericht](#): Kinderrechten: Het VN Comité voor de rechten van het kind vraagt België dringend meer aandacht te hebben voor kwetsbare kinderen, 7 februari 2019.
- [Advies](#) van het Steunpunt over het voorstel van decreet houdende de justitiehuisen en de juridische eerstelijnsbijstand, 28 januari 2019.
- [Memorandum ‘Samenwonen erkennen, ondersteunen en aanmoedigen’](#), december 2018.

Alle artikels van de medewerkers van het Steunpunt zijn beschikbaar [online](#).

Thema van de volgende nieuwsflits

Het thema van de volgende nieuwsflits is : «*Ex ante analyse van de impact van regelgeving op armoede*»

Volg het Steunpunt via Twitter @Luttepauvrete

**De actualiteit van het Steunpunt kunt u volgen op Twitter door het volgen van @Luttepauvrete
Aarzel niet om de berichten te retweeten of te reageren!**

Als u wenst **in te schrijven** voor de nieuwsflits van het Steunpunt, klik [hier](#) en stuur ons een e-mail met uw contactgegevens.

Wenst u zich **uit te schrijven** uit ons adressenbestand [e-mail](#) ons, u ontvangt dan niet langer e-mails van het Steunpunt (nieuwsbrieven, uitnodigingen, persberichten)